

YKSILLÖLLISTÄ TUKEA TARVITSEVAN OPISKELIJAN OHJAUS AMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖÖN

Hannu Mäkinen

Kehittämishankeraportti

Joulukuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) Hannu Mäkinen	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 30	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen saakka	
Työn nimi Yksilöllistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaus ammattiosaamisen näyttöön		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Maija Hirvonen		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattiopisto		
Tiivistelmä Tämä kehityshanke tavoitteena oli kokeilla toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevan erityisopiskelijan selviytymistä ammattiosaamisen näytöstä painoviestintäalalla. Työ liittyi Jyväskylän ammattiopiston ESR:n rahoittamaan projektiin: ”Hyvien näyttökäytänteiden levittäminen”. Hankkeessa selvitettiin erityisen tuen tarve ennen näyttöä ja rajattiin ammattiosaamisen näyttö sisältämään vain painajan perustehtävät. Lisäksi hankkeessa perehdytettiin opiskelija ja työpaikkaohjaaja tulevaan näyttöön. Opiskelija harjoitteli tehtäviä työpaikkaohjaajan ja opettajan kanssa useasti ennen näytön suorittamista. Työ osoitti, että erityisopiskelija vaatii paljon ohjausta ja kannustusta. Opiskelijan vahvuudet tulee ottaa huomioon näyttöä suunniteltaessa. Opiskelija sekä työpaikkaohjaaja on perehdytettävä näyttöön hyvin ennen näyttöä. Saaduista kokemuksista tehtiin PowerPoint -esitys.		
Avainsanat (asiasanat) erityisopiskelija, ammattiosaamisen näyttö, työssäoppiminen		
Muut tiedot Työhön sisältyy PowerPoint -esitys		

Author(s) Hannu Mäkinen	Type of Publication Development project report	
	Pages 30	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Guiding a special needs student for a vocational competence test		
Degree Programme Teacher Education College, Vocational Special Needs Teacher Training		
Tutor(s) Maija Hirvonen		
Assigned by Jyväskylä College, Technology and Logistics		
Abstract The objective of this development project was to test, how a special needs student studying at the vocational upper secondary level copes with a vocational competence test in print media. This study is part of the ESR-funded project “Sharing good practices in competence-based education”. The need for special help and support was specified before the competence test, and the test itself was confined to include the basic tasks of a printer. The student and his supervisor were also acquainted with the forthcoming test. The student also trained with his supervisor and teacher several times before the test itself was taken. The study shows that a special needs student requires a lot of guidance and support. The strengths of a student should be considered when these tests are being planned. Acquainting with the test is of great importance for the student and the supervisor. The experience gained from this study is stored as a PowerPoint presentation.		
Keywords a special needs student, a vocational competence test, on-the-job learning		
Miscellaneous PowerPoint presentation		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 TYÖSSÄOPPIMINEN.....	2
3 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖ	4
3.1 Ammattiosaamisen näytön perusteet.....	4
3.2 Ammattiosaamisen näytöt painoviestintäosastolla.....	6
3.3 Yksilöllistetty näyttö.....	7
3.4 ”Mikko Mukautettu”	7
3.5 Näyttökäytänteiden levittäminen	9
4 POHDINTAA	10
LÄHTEET.....	13
LIITTEET	14
Liite 1. PowerPoint -esitys	14

1 JOHDANTO

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa on opetussuunnitelmien mukaan opiskelijoiden suoritettava vähintään kaksikymmentä opintoviikkoa työssäoppimista työpaikoilla. Ammatillisen osaamisen taso on varmistettu ammattiosaamisen näyttöjen avulla. Ammattiosaamisen näytöstä käytän jatkossa termiä ”näyttö”. Jyväskylän ammattiopiston painoviestintäosastolla nämä opetussuunnitelmat näyttöjen osalta on otettu käyttöön vuonna 2006. Pääsääntöisesti ainakin opintojen loppuvaiheessa näytöt tulisi tehdä työpaikoilla työssäoppimisen yhteydessä. Kyseisenä vuonna aloittaneet opiskelijat ovat tehneet ensimmäisen ja toisen opiskeluvuoden aikana näyttöjä oppilaitoksessa. Painotekniikan koulutusohjelmassa ei ole aiemmin näyttöjä suoritettu työpaikalla. Näytöt muodostavat olennaisen osan opiskelusta. Vaikka olen ollut näyttöihin liittyvissä koulutuksissa ja perehtynyt näyttöaineistoihin, ei minulla ollut riittävästi tietoa erityisopiskelijan näytöistä.

Oppilaitoksessamme oli menossa osin ESR:n rahoittama projekti ”Hyvien näyttökäytänteiden levittäminen” vuosina 2004 - 2007. Keskusteltuani osastomme erityisopettajan kanssa päädyin tekemään kehityshankkeeni yksilöllisestä näytöstä. Tässä ammatillisen erityisopettajakoulutuksen kehittämishankkeessa halusin kokeilla erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan selviytymistä työpaikalla suoritettussa näytössä. Hanke koostuu toiminnallisesta ja kirjallisesta osasta. Projekti päättyi vuoden 2007 lopussa, joten hankkeen toiminnallinen osuus ajoittui kyseisen vuoden loppuun, loka-, marras- ja joulukuulle.

2 TYÖSSÄOPPIMINEN

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien mukaista työssäoppimista järjestetään työpaikoilla käytännön työtehtävissä. Sen tarkoituksena on lisätä yhteistyötä elinkeino- ja muun työelämän kanssa sekä helpottaa opiskelijoiden työllistymistä ja ammattitaitoisen työvoiman saantia yrityksissä ja muilla työpaikoilla. Työssäoppiminen on opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista, ohjattua ja arvioitua opiskelua, jonka laajuus on vähintään 20 opintoviikkoa. Se on opiskelua työpaikalla. Työssäoppimisjaksoilla on tarkoitus oppia uusia asioita ja

toimintoja niiden oikeissa ympäristöissä sekä soveltaa oppilaitoksessa opittuja tietoja ja taitoja. Näin pystytään varmistamaan opiskelijan mahdollisuudet näyttöihin. Samalla vahvistetaan ammattikoulutuksen vetovoimaa ja arvostusta.

Työssäoppiminen suunnitellaan yhteistyössä oppilaitoksen ja työpaikan kanssa. Ennen työssäoppimisjakson alkua työnantaja, opiskelija ja oppilaitoksen edustaja tekevät sopimuksen jossa määritellään mm. työssäoppimisjakson tavoitteet, -kesto ja työajat sekä mahdolliset ateriakorvaukset. Sopimus hyväksytään kunkin osapuolen allekirjoituksin.

Pääosan työssäoppimisen järjestelyistä hoitaa ohjaava opettaja ja työpaikkaohjaaja. Ohjaava opettaja valmentaa opiskelijan ja työpaikkaohjaajan tulevaan työssäoppimiseen. Koulutuksen järjestäjän ja opettaja tehtävänä on mm. varmistaa työpaikan edellytykset työssäoppimispaikaksi, pitää yhteyttä opiskelijaan ja työpaikkaohjaajaan työssäoppimisen aikana sekä ohjata opiskelijaa ja vastaa arvioinnista.

Opiskelija tehtävä on opiskella tavoitteiden mukaisia ammatissa vaadittavia työelämän tietoja, taitoja ja asenteita. Hän tekee työssäoppimisjaksolle suunnitellut oppimistehtävät, arvioi omaa oppimistaan ja noudattaa sovittuja työaikoja, jotka ovat pääsääntöisesti samat kuin työpaikan muulla vakituisella henkilökunnalla sekä noudattaa työturvallisuusohjeita.

Työnantajan tehtävänä on tarjota edellytykset koulutuksen järjestämiselle. Hän nimeää opiskelijalle työpaikkaohjaajan, vastaa opiskelijan työturvallisuudesta ja tiedottaa yrityksen henkilöstölle työssäoppimisen järjestämisestä.

Työpaikkaohjaajan tehtävänä on opiskelijan perehdyttäminen, ohjaaminen, oppimisen tukeminen ja kehittymisen arviointi. Hänellä on keskeinen rooli sekä työssäoppimisen että näyttöjen vakiinnuttamisessa ja ammatillisen koulutuksen laadun kehittämisessä. Näistä tehtävistä selviäminen vaatii työpaikkaohjaajalta oman ammattialan osaamisen lisäksi ammatillisen koulutuksen tuntemista sekä opiskelijoiden ohjauksen ja arvioinnin taitoja. (<http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,529,24588,26514,920>)

Työssäoppimisessa keskeisiä menetelmiä ovat kokemuksellinen ja yhteistoiminnallinen oppiminen. (Sarala & Sarala 1996.) Työssäoppimisen päätyttyä

opiskelijan ammattitaito arvioidaan työssäoppimissuunnitemaan kirjattujen tavoitteiden mukaan. Arvioinnin suorittavat työpaikkaohjaaja ja opettaja opiskelijaa kuultuaan.

3 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖ

3.1 Ammattiosaamisen näytön perusteet

Ammattiosaamisen näytöt ovat ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelman perusteisessa koulutuksessa osa opiskelija-arviointia. Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia säätelevät laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta muutoksineen (L 630/1998, L 479/2003, L 601/2005, A 811/1998, A 603/2005) sekä Opetushallituksen määräys (M 32/011/2005) ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelman perusteista. Ammattiosaamisen näytöt ovat koulutuksen järjestäjän ja työelämän yhdessä suunnittelema, toteuttama ja arvioima työtilanne tai työprosessi. Ammattiosaamisen näytöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa mahdollisimman aidoissa työtilanteissa ja käytännön töissä, miten hyvin hän on saavuttanut opetussuunnitelman tavoitteissa määritellyn keskeisen osaamisen ja työelämän edellyttämän ammattitaidon. Ammattiosaamisen näytöt eivät muuta nykyisin käytössä olevia arvioinnin kohteita ja kriteerejä, vaan opiskelijan arviointi perustuu edelleen opetussuunnitelman perusteissa annettuihin määräyksiin. Ammattiosaamisen näytöillä arvioidaan muun arvioinnin ohella opiskelijan ammatillista osaamista työpaikalla, oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa. Ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa ammattiosaamisen näytöt ovat osa koulutusta ja arviointia. Näytöt sijoittuvat koko koulutuksen ajalle. Ammattiosaamisen näytöt annetaan kaikista ammatillisten opintojen opintokokonaisuuksista (90 ov). Poikkeuksena ovat kuitenkin ne valinnaiset opinnot, jotka sisällöltään ovat yhteisiä opintoja tai lukio-opintoja. Näitä opintoja ei arvioida näytöillä. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä ammattiosaamisen näyttö voidaan antaa myös vapaasti valittavista opinnoista (10 ov), mikäli ne ovat ammatillisia. Yhteisistä opinnoista (20 ov) ei anneta erillisiä näyttöjä. (Opetushallitus2006.)

Ammattiosaamisen näytöissä opiskelija osoittaa aidoissa, käytännön työtehtävissä, miten hyvin hän on saavuttanut työelämän edellyttämän ammattitaidon. Työelämän edellyttämä ammattitaito on määritelty tutkintojen opetussuunnitelman perusteissa. Näytöt perustuvat uudistettuun lakiin ja asetukseen ammatillisesta koulutuksesta sekä Opetushallituksen ohjeisiin.

Ammattiosaamisen näyttöjen yleisinä tavoitteina on varmistaa koulutuksen laatua ja parantaa työelämäyhteyksiä, yhtenäistää opiskelijan arviointia, tehostaa opiskelijan siirtymistä työelämään, antaa tietoa opetussuunnitelmien, opetusjärjestelyiden sekä ohjaus- ja tukitoimien toimivuudesta ja tuottaa tietoa oppimistulosten kansalliseen arviointiin.

Ammattiosaamisen näytöt pyritään antamaan työssäoppimisen yhteydessä työpaikoilla. Ne suunnitellaan yhdessä työpaikkaohjaajien, opettajien ja opiskelijoiden kanssa. Työssäoppimisen aikana voidaan antaa näyttöjä, mutta on myös mahdollista, että työssäoppimiseen ei sisälly näyttöjä. Jos esimerkiksi näyttöjen toteutus on työpaikalla vaikeaa, näytöt voidaan suorittaa oppilaitoksessa. Vastaava tilanne voi syntyä, jos näyttöjä joudutaan täydentämään tai uusimaan.

Ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat koko koulutuksen ajalle ja ovat osa koulutusta ja opiskelijan arviointia. Oppilaitos ja työelämä yhdessä suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat työtilanteen tai työprosessin eli ammattiosaamisen näytön.

Ammattiosaamisen näytössä arvioidaan opiskelijan jonkin opintokokonaisuuden osaamista. Kolmevuotisen tutkinnon aikana kertyy keskimäärin 3-4 näyttöä eri ammatillisista opintokokonaisuuksista.

Tarvittaessa ammattiosaamisen näyttö voi tapahtua osanäyttönä niin, että osa opintokokonaisuudesta näytetään työpaikalla ja osa oppilaitoksessa. Voi olla myös sellaisia näyttötilanteita, joissa osoitetaan useampien opintokokonaisuuksien keskeinen osaaminen yhdellä kertaa. Arvioinnin kohteet ja kriteerit ovat opintokokonaisuuksittain samat kaikille opiskelijoille, mutta työpaikan tarjoamat mahdollisuudet ratkaisevat, kuinka kattavasti niitä voidaan työpaikalla näyttää ja arvioida.

Näyttöjen merkitystä voidaan tarkastella työpaikan, opiskelijan ja opettajan näkökulmista. Työpaikan näkökulmasta näytöt luovat mahdollisuuden vaikuttaa alalle valmistuviin työntekijöihin. Ne varmistavat alalle valmistuvien osaamista ja koulutuksen työelämävastaavuutta sekä helpottavat rekrytointia ja perehdyttämistä. Näytöt myös varmistavat ammattikoulutuksen tasalaatuisuutta eri oppilaitoksissa sekä haastavat työyhteisön oppimaan.

Opiskelijan näkökulmasta näytöt tuovat opiskeluun tavoitteellisuutta, yhdenmukaistavat arviointia, lisäävät koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja käytännönläheisyyttä. Lisäksi ne mahdollistavat ammatillisen osaamisen näytön käytännössä ja helpottavat työllistymistä sekä lisäävät opiskelumotivaatiota ja yksilöllistävät opiskelua.

Opettajan näkökulmasta näytöt ohjaavat opetusta ja arviointia opetussuunnitelman ja työelämän tarpeiden suuntaiseksi sekä tuovat tavoitteellisuutta ja käytännönläheisyyttä työssäoppimiseen. Ne pitävät yllä opettajan omaa ammattitaitoa, monipuolistavat opiskelijan arviointia ja –menetelmiä sekä antavat välineitä itsearviointiin ja tietoa koulutuksen kehittämiseksi. Lisäksi näytöt haastavat opettajat ja työelämän sekä opettajat keskenänsä tiiviiseen yhteistyöhön.

(http://www.kuntoutussaatio.fi/terttu/tyossa_oppiminen/ammattiosaaminen.html)

3.2 Ammattiosaamisen näytöt painoviestintäosastolla

Jyväskylän ammattiopiston painoviestintäosastolla otettiin uudet, näytöt sisältävät, tutkintokohtaiset opetussuunnitelmat käyttöön vuoden 2006 elokuussa. Opintojen laajuus on 120 opintoviikkoa, jotka pääsääntöisesti suoritetaan kolmen vuoden aikana. Kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana opiskelijat suorittavat näytöt oppilaitoksessa. Kaikki painoviestintää opiskelevat ovat suorittaneet tuona aikana vähintään kaksi näyttöä oppilaitoksessa. Ensimmäisenä vuonna on suoritettu painoviestinnän perusosaamisen näyttö, joka koostuu kolmesta osanäytöstä. Osanäytöt ovat ulkoasuntoteutus, painotekniikka ja jälkikäsitteily. Toisena vuotena suoritetaan jonkin ammatillisen valinnaisen aineen näyttö. Kolmantena vuotena näytöt suoritetaan pääsääntöisesti työssäoppimispaikoilla. Osalla 2006 aloittaneista opiskelijoilla on aiemmista opinnoista ja työelämästä hyväksiluettavia opintoja niin, että he valmistuvat

reilussa kahdessa vuodessa, kesän ja syksyn 2008 aikana. He tekevät ensimmäisinä varsinaiset näytöt työpaikoilla.

Työpaikkaohjaajia on koulutettu noin kaksikymmentä, mutta suurin osa heistä on saanut koulutuksen enne kuin näytöt tulivat opetussuunnitelmaa. Tällaiset ohjaajat tulee kouluttaa vielä näyttöihin.

3.3 Yksilöllistetty näyttö

Kokemusten mukaan näytöt antavat erilaisille oppijoille hyvän mahdollisuuden osaamisen osoittamiseen. Näyttö on hyvä mahdollisuus erilaiselle oppijalle, koska näytöissä toteutuu tekemällä oppiminen, osaamisen voi näyttää aidoissa työtilanteissa. Painopiste on keskeisessä työelämän edellyttämässä ammattitaidoissa. Lisäksi opintojen suorittaminen monipuolistuu. Oppilaitos sekä työpaikka voivat samalla kehittää opetusta ja ohjausta. (<http://www.lukihero.fi/naytto-projekti/tiedostot/hero.pdf>)

3.4 ”Mikko Mukautettu”

Kehittämishankkeen ensimmäisenä tehtävänä oli etsiä sopiva opiskelija näytön suorittajaksi. Koska opetussuunnitelman, joka sisältäisi näytön, mukaista opiskelijaa ei ollut loppuvuodesta työssäoppimassa, valittiin opiskelija, jonka opetussuunnitelmaan ei vielä kuuluisi näyttöä. Hän teki ns. koenäytön. Se toteutettiin, aivan kuten normaali näyttö tulevaisuudessa tehdään. Opiskelija, Mikko Mukautettu ei ollut aluksi kovin innostunut näytöstä. ”Mikä ylimääräinen homma tämä oikein on?” hän kyseli. Asiaa perusteltiin mahdollisuutena saada erityistä tukea ja ohjausta työssäoppimiseen sekä näyttöön. Samalla varmistettaisiin hänen valmistumisensa syyslukukauden aikana, ennen armeijaan menoa. Muutaman keskustelun jälkeen Mikko suostui tekemään näytön.

Mikko oli opiskellut koko perusopetuksen yksilöllistettyjen tavoitteiden mukaan. Hän on käynyt perheneuvolan tutkimuksissa 9 -vuotiaana. Tutkimuksessa todettiin, että Mikon passiivinen sanavaraston oli puutteellinen sekä kielellinen päättely ja oman toiminnan ohjaus oli vaikeaa.

Perusopetuksen viimeisellä luokalla Mikolla oli vaikeuksia ymmärtää lukemaansa, passiivisessa sanavarastossa ja kirjoittamisessa oli puutteita. Toisaalta arkijärkeä mittaavat testit sujuivat hyvin. Hänellä oli puhelias ja värikäs kerrontatapa. Mikko luki selkeästi ja vähin virhein ja ilmaisi itseään selkeästi. Hänen oli vaikea jäsentää muistettavia asioita tehokkaasti. Mikolle havaintoihin perustuvien johtopäätösten tekeminen oli vaikeaa ja hänen työskentelynsä aikarajoissa hitaanpuoleista. Mikon vahvuutena oli ulospäin suuntautuneisuus, koulumotivaation löytyminen ja positiivinen suhtautuminen oppimiseen. Tuettavia alueita itseluottamuksen oli vahvistaminen ja toiminnan ohjausta tukeva toiminta. Huolenaiheena oli opiskelumotivaation säilyttäminen.

Ammatillisen koulutuksen Mikko aloitti normaalisti ilman henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa (HOJKS). Mikon oli ollut vaikea sitoutua opiskeluihin ja säännölliseen koulunkäyntiin. Kun osastolle oli saatu ensimmäinen erityisopettaja, hän huomasi erityisopetuksen tarpeen. Mikolle tehtiin HOJKS vasta toisen vuoden syksyllä. Varhaisempi puuttuminen koulukäyntiongelmien helpottaa sitoutumista opiskeluun (Erikson & Erik Arnkil 2007.), niin varmastikin oli käynyt myös Mikon kohdalla.

Mikko opiskeli osan toisen ja kolmannen vuoden yhteisistä aineista laaja-alaisen erityisopettajan ohjauksessa. Mikolle oli laadittu HOJKS neljännelle vuodelle. Suunnitelman mukaan hän tekisi syyslukukauden aluksi kaikki ne opinnot koulussa, joita ei työpaikalla voi tehdä. Tämän jälkeen hän jatkaisi loput opinnot työssäoppimalla. Tavoite oli saada tutkinto valmiiksi ennen joulua, sillä Mikko aloittaisi armeija tammikuussa.

Mikko oli syyskuusta lähtien työssäoppimassa ja se jatkui opiskelujen loppuun asti. Mikon työssäoppiminen oli sujunut pääsääntöisesti hyvin, silloin, kun hän oli työpaikalla. Luvattomia poissaoloja hänelle oli kuitenkin kertynyt runsaasti. Hän saattoi olla muutamia päiviä poissa, eikä hän osannut tai viitsinyt selittää poissaolojensa syytä. Poissaolojen jälkeen hän palasi työpaikalle ihan kuin ei olisi poissa ollutkaan. Työpaikalla oli ollut ennekin erityisopiskelijoita ja siellä osattiin suhtautua aika hyvin erilaisiin nuoriin, eikä Mikon työssäoppimista haluttu lopettaa. Runsaat poissaolot alkoivat kuitenkin vaarantaa Mikon valmistumista, sillä työssäoppimista piti tulla vähintään 20 opintoviikkoa.

Mukaantuloni jälkeen Mikon työssäkäynti alkoi sujua paremmin. Työssäoppimisen tueksi tarvittiin kuitenkin päivittäistä tukea puhelimen välityksellä sekä vähintään kerran viikossa tapahtuvia työpaikalla käyntejä. Mikko alkoi pelätä sitä, että hän jäisi kiinni luvattomista poissaoloista. Mikko oivalsi, että hänen opinnot eivät ehkä valmistuisi jouluksi, jos poissaolot jatkuisivat.

Sovimme hyvissä ajoin näytön sisältävät asiat. Tehtäväksi rajattiin vain keskeisemmät painajan apulaisen tehtävät. Mikko harjoitteli tehtäviä tunnollisesti painajan opastuksella. Näytön piti olla perjantaina, mutta kiireellisten töiden ja koneen kuormituksen takia se siirrettiin saman viikon keskiviikoksi. Mikko ei ehtinyt jännittämään tulevaa näyttöä niin paljon.

Näyttö sujui suunnitelmien mukaa ja Mikko onnistui hyvin asetettuihin tavoitteisiin nähden. Olimme varautuneet myös mukautettuun arviointiin, mutta Mikko sai tyydyttävän 2 normaalilla arvioinnilla.

3.5 Näyttökäytänteiden levittäminen

Valtakunnallisesti Opetushallituksen ja ESR:n rahoituksella toteutettu koulutus- ja konsultointiprojekti levitti hyviä näyttökäytäntöjä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä kaupan ja hallinnon alan perustutkintoihin. Syksyllä 2006 projektiin liitettiin kaikkia tutkintoja koskeva Yksilön tarpeista lähtevä ohjaus näyttöön -osa. Hankkeen tavoitteena oli helpottaa koulutuksen järjestäjien, oppilaitosjohdon ja opetushenkilöstön työtä näyttöjen käyttöönottoaiheessa.

Projektin tuloksena syntyi Opetussuunnitelman perusteista yksilölliseksi näytöksi - dvd, jota voidaan käyttää työpaikkaohjaajakoulutuksen sekä ammattioppilaitosten henkilöstökoulutusten materiaalina.

Hyvien näyttökäytäntöjen levittäminen -projekti toteutettiin Jyväskylän koulutuskuntayhtymän hallinnoimana 1.8.2004–31.12.2007. Yhteistyöoppilaitoksina olivat Jämsän seudun koulutuskeskus, Koulutuskeskus Salpaus, Karkun kotitalous- ja sosiaali-alan oppilaitos sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu, täydennys- ja palvelutoiminta, joka vastasi projektin pedagogisesta asiantuntijuudesta.

Oppilaitoksissa ja yrityksissä on huomattu työpaikoilla tehtävien näyttöjen mukanaan tuomat haasteet. Erityisesti lisäresursseja kaivataan erityisopiskelijoiden näytöissä. Lisäkoulutusta tarvitaan niin opiskelijoiden ohjaamiseen kuin työpaikkaohjaajan opettajienkin koulutukseen. Hyvien näyttökäytänteiden levittäminen -projektissa kokeiltiin eri koulutusaloilla näyttöjä. Suurin osa näistä näytöistä liittyi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden näyttöihin.

4 POHDINTAA

Kehittämishankkeeni aiheen valinnassa minulla oli kaksi vaihtoehtoa: työpajan kehittäminen erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille painotekniikkaan ja ammattiosaamisen näyttöihin liittyvä tehtävä. Näyttöihin liittyvä kehittämishankkeen aiheen valinta onnistui hyvin ja sain sen liitettyä oppilaitoksemme ESR- projektiin. Kun aloitin hankkeen toteuttamisen Mikko Mukautetun kanssa, oli hänellä opiskelua jäljellä vai kolmisen kuukautta. Hankkeen toiminnallinen osuus oli tehtävä melko nopealla aikataululla. Onneksi Mikko sitoutui näytön harjoitteluun ja itse näyttöön hyvin. Lisäksi sain apua muista ESR- projektin näytöistä ja erityisopettajilta. Myös Mikon työpaikkaohjaaja ja tuotantopäällikkö osasivat kannustaa Mikkoa työssä, opinnoissa ja näytössä.

Näytön toteutus opiskelijan, Mikko Mukautetun kohdalla perustui hänen vahvuuksiinsa. Mikko tulee hyvin toimeen muiden ihmisten kanssa. Erityisen mielellään hän keskustelee aikuisten kanssa. Työssäoppimispaikan valinta oli onnistunut. Mikko pystyi hyödyntämään isoa kokoaan ja voimiaan suurella painokoneella, jossa joutui nostelemaan painavia teloja sekä suuria paperipinoja. Hän oli erityisen ylpeä siitä, että pystyi yksinään suoriutumaan raskaista tehtävistä.

Työssäoppimisessa haasteena Mikon kohdalla oli alussa sitoutuminen säännölliseen työssä käymiseen. Molemminpuolisen luottamuksen löytyminen oli ensiarvoisen tärkeää, sillä Mikko teki näytön vapaaehtoisesti ja kyseessä oli ns. koenäyttö. Säännöllinen tuki tuotti tulosta ja työssäoppimisen edetessä Mikko sanoi odottavansa minun tai erityisopettajan käyntejä työpaikalla. Hän esitteli aina ylpeänä omia tekemisiään ja painajan kanssa yhdessä tehtyjä painotöitä, joita hän oli säilyttänyt meitä varten.

Kehittämishankkeen toiminnallinen osuus sujui nopeassa tahdissa, sillä myös ESR-projekti piti tehdä vuoden 2007 aikana. Hankkeen kirjallinen osuus eteni aluksi melko ripeästi. Keväällä alkoivat erilaisien työkiireet ja hankkeen kirjoittaminen jäi kesälle ja syksylle.

Ammattiosaamisen näyttöihin liittyviä kokemuksia jaettiin Jyväskylän ammattiopistossa. Tätä tarkoitusta valmistelin Power Point -esityksen, joka on liitteessä 1.

Olen käynyt esittelemässä kokemuksia Mikko Mukautetun näytöstä oppilaitoksemme eri yksiköissä ja tilaisuuksissa. Yleisesti näytöstä saatuja kokemuksia pidettiin hyvänä esimerkkinä mukautetusta näytöstä. Näyttötoimikunnassa mainittiin erityisesti se, että tässä oli painotekniikan ensimmäistä näyttöä kokeiltu haasteellisen erityisoppilaan kanssa. Yleensä näyttökokeilut on tehty hyvin opiskelussa edenneiden opiskelijoiden kanssa.

Kehityshankkeen aikana perehdyin useisiin erityisopiskelijoiden tekemiin näyttöihin. Näyttöjen yhteenvedoissa oli yhteistä se, että näyttöihin valmistautumiseen pitää paneutua erityisen huolellisesti, mutta siihen käytetty on hyvin palkitsevaa. Mikonkin yllätti näytössä sekä minut että työpaikkaohjaajan. Hän sai näytöstä tyydyttävän 2, vaikka olimme varautuneet myös mukautettuun arviointiin. Samoin useat erityisopiskelijat näyttävät sinnikkyytensä näyttöön harjoittelussa, eivätkä he anna periksi, vaikeuksista huolimatta.

Tämä kehittämishankkeen oli hyödyllinen oman työni ja pedagogisen kehittämisen kannalta. Osaan valmistautua paremmin tuleviin näyttöihin ja ymmärrän, että erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kanssa pitää käyttää runsaasti enemmän aikaa kuin muiden opiskelijoiden. Työ opetti myös jäsentämään näytön vaiheita ja paloittelemaan eri osat tarpeeksi pieniksi kokonaisuuksiksi, jotta hitaamminkin oppivat opiskelijat ehtivät omaksua tarpeelliset työvaiheet. Tässäkin näytössä oli oleellista se, että keskityttiin vai painajan oleellisimpiin tehtäviin ja rajattiin näyttötehtävä niiden mukaan.

Ilman lisäopetusta ja erityistä seurantaa Mikon valmistuminen ennen armeijaan menoa olisi ollut hyvin epävarmaa. Lähes vuosi valmistumisen jälkeen tehdyn seurannan

perusteella Mikon tulevaisuus näyttää valoisalta. Hän oli käynyt armeijan ja suoriutunut siellä hyvin. Hän työskentelee metallialan yrityksessä ja pitää työstään, josta hän on saanut positiivista palautetta. Itse Mikko sanoi tuttuun positiiviseen tyyliinsä, että elämä on nyt paremmin kuin hyvin. Mikon opettaminen ja hänen kanssaan työskentely oli erittäin antoisa kokemus.

LÄHTEET

Arnkil T, Erikson E, Huoli puheeksi, Opas varhaisista dialogeista, 2007, Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus, Gummerus Kirjapaino Oy

Asetus ammatillisesta koulutuksesta 811/1998

Asetus ammatillisesta koulutuksesta 603/2005

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998

Laki ammatillisesta koulutuksesta 479/2003

Laki ammatillisesta koulutuksesta 601/2005

Opetushallitus 2006. Ammattiosaamisen näytöt käyttöön. Dark Oy, Vantaa.

[Opetushallituksen määräys 32/011/2005](#)

Pajukoski S., Tuomi A. & Koskinen S. (toim.) 2004. Näyttö- mahdollisuus erilaiselle oppijalle, Helsingin seudun erilaiset oppijat ry HERO. <http://www.lukihero.fi/naytto-projekti/tiedostot/hero.pdf>. Viitattu 9.11.2008

Sarala, U. & Sarala, A. 1996. Oppiva organisaatio - oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus

http://www.kuntoutussaatio.fi/terttu/tyossa_oppiminen/ammattiosaaminen.html.

Viitattu 2.11.2008

<http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,529,24588,26514,920>. Viitattu 9.11.2008

Liite 1. PowerPoint -esitys

ao

Jyväskylän ammattiopisto

Yksilöllistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaus ammattiosaamisen näyttöön

20.11.2008

Hannu Mäkinen, Ao

ao

Jyväskylän ammattiopisto

Taustaa

- Osastolle erityisopettaja vasta syksyllä 2005
- Erityisopetuksesta tuli suunnitellumpaa
- Asioita opetellaan vieläkin

Jyväskylän ammattiopisto

Taustaa

- Aiemmin osastolla vaikeutena erityisen tuen tarpeessa olevien tunnistaminen
- Oikeiden toimenpiteiden tunnistaminen
- HOJKS:en tekeminen ja niiden toteuttaminen riippui luokanvalvojan aktiivisuudesta

Jyväskylän ammattiopisto

Esimerkki

MIKKO MUKAUTETTU

Jyväskylän ammattiopisto

Tavoite

- Painoviestinnän tutkinnon suorittaminen
- Työllistyminen kirjapainoalalle painajaksi
- Syksyn 2007 tavoite on saada tutkinto suoritettua ennen armeijaan menoa tammikuussa 2008

Jyväskylän ammattiopisto

Mikon opiskelutaustaa

- Kävi peruskoulun kokonaan mukautetuin tavoittein
- Tulee erityiskoulusta ja on opiskellut kokonaan yksilöllistetyn perusopetuksen
- On ollut joskus vaikeutta lukemisessa, kirjoittamisessa ja matematiikassa
- On tarkkaavuuden vaikeutta ja sitä kautta vaikeutta keskittyä ja olla pitkäjänteinen opinnoissa

Jyväskylän ammattiopisto

Henkilökohtaiset taidot ja osaaminen

- Vahvuudet ovat kädentöissä ja pitää käsillä tekemisestä (kuvaamataito)
- Keskustelee mielellään ja asiallisesti aikuisten kanssa ja osallistuu omien opintojen suunnitteluun

Jyväskylän ammattiopisto

Henkilökohtaiset taidot ja osaaminen

- Ei harrasta varsinaisesti mitään
- On kavereiden kanssa, kuuntelee musiikkia
- Käy satunnaisesti punttisalilla ja lenkillä

Jyväskylän ammattiopisto

HOJKSin tavoitteet

- Hojks laadittu 2. vuonna 21.12.2005
- Yhteisissä aineissa tarvittaessa tukea erityisopettajalta ja aineen opettajilta
- Matematiikan erityisopetus yleisopetuksen mukaisin tavoittein, tarvittaessa mukautetaan
- Syksyn 2007 tavoite on saada tutkinto suoritettua ennen armeijaan menoa tammikuussa 2008

Jyväskylän ammattiopisto

Mikon ensimmäinen opiskeluvuosi

- Aloitti normaalisti yleisopetusryhmässä
- Vaikeus sitoutua opiskeluun
- Tavaroista huolehtiminen vaikeaa
- Paljon poissaoloja, varsinkin aamuisin ja iltpäivisin

Jyväskylän ammattiopisto

Mikon toinen opiskeluvuosi

- HOJKS laaditaan erityisopettajan toimesta
- On tehnyt matematiikan 2. kurssin erityisopetuksessa, yksilö ja pienryhmäopetusta Problematiikka kirjan ja Mukautettu laskutaitokirjan mukaan
- Tuen tarvetta edelleen
- Suoritti ammattienglannin erityisopetuksessa
- On opetettu oman toiminnan ohjaamista ja henkilökohtaisen liikunnan, terveydenhoidon ja opiskelun suunnittelua.

Jyväskylän ammattiopisto

Mikon kolmas opiskeluvuosi

- Tuen tarvetta edelleen
- On tehnyt matematiikan 3. kurssin erityisopetuksessa
- Tekee 5. ja 6. jaksossa 3. ja 4. jakson puuttuvia yhteisiä ja ammatillisia opintoja koululla, muiden ollessa työssäoppimassa

Jyväskylän ammattiopisto

Mikon neljäs opiskeluvuosi

- On suunnitellut erityisopettajan kanssa puuttuvia opintoja
- On suunnitellut ohjatusti oman 4. vuoden lukusuunnitelma 1. jakson aikana syyslukukaudella 2007
- Edelleen syksyllä 2007 hänen on vaikea sitoutua koulun käyntiin ja tehtävien tekemiseen
- Tekee 3. vuoden puuttuvia opintoja koululla erityisopettaja ohjauksessa oman lukujärjestyksen mukaan 1. jakson aikana syksyllä 2007.

Jyväskylän ammattiopisto

Mikon neljäs opiskeluvuosi

- 4. vuoden ammatilliset opinnot työssäoppimalla, 2. ja 3. jakso
- Työssäoppimista yhteensä 26 ov
- Vaati jatkuvaa seurantaä työpaikalla pysyäksään (käynnit ja tekstiviestit ja puhelut)
- Valmistuu joulukuussa 2007.

Jyväskylän ammattiopisto

Mukautettiin työssäoppimisessä

- Rajattiin oppimistavoitteita
- Mietittiin työajan lyhentämistä, mutta ei lyhennetty
- Sovittiin lisäohjauksesta
- Sovittiin lisätuesta näytössä
- Varauduttiin mukauttamaan arviointikriteereitä
- Harjoiteltiin näyttöä
- Laadittiin mukauttamisen tueksi toistuva viikko-ohjelma
- Säännöllinen yhteydenpito ja kannustus topissa

Jyväskylän ammattiopisto

Näyttö

- "Harjotusnäyttö" mietitytti aluksi, perusteltiin lisätuella, omalla oppimisella ja opintojen loppuunsaattamisella
- Näyttötehtävänä oli monivärisen painotyön painaminen arkkioffsetkoneella yhdessä painajan kanssa
- Suunnitelman tekemiseen tarvittiin sekä työpaikkaohjaajan että opettajan apua
- Painokoneella työskentelee normaalisti kaksi painajaa, joista toisen Mikko korvasi

Jyväskylän ammattiopisto

Näyttö

- Erityisopettaja ja ammatillisten aineiden opettaja kävi usein työpaikalla
- Laadittiin näyttöön valmistautumista varten viikko-ohjelma: Tarkoitus jäsentää OPS:ia ja oppimista sekä valmistaa näyttöön
- Suunniteltiin Mikon työ näytössä ja rajattiin näyttö käsittämään vain kaikkein oleellisimmat ”avustavat” tehtävät

Jyväskylän ammattiopisto

Näyttö

- Harjoiteltiin tehtäviä moneen kertaan Top-jaksolla
- Töiden kiireellisyyden vuoksi näyttöä jouduttiin aikaistamaan kolmella päivällä, ei ehtinyt jännittää liikaa
- Näyttö sujui suunnitelman mukaisesti

Jyväskylän ammattiopisto

Painokoneen kuntoonlaitto

- Paperinkuljetuslaitteiden perussäädöt lähes itsenäisesti, ei harjoiteltu riittävästi
- Painolevyt koneeseen itsenäisesti, vei aikaa
- Vesi painajan ohjauksessa
- Väri painajan avustuksella

Jyväskylän ammattiopisto

Vedostaminen

- Vedoksen painaminen
- Tarvittavat säädöt painajan ohjauksessa

Jyväskylän ammattiopisto

Tuotantoajo

- Painos vain 400 arkkia, n. 10 min.
- Painojäljen laadun seuraaminen
- Koneen toiminnan seuraaminen
- Paperinkulun seuraaminen
- Painaja hoiti painamisen aikaiset säädöt

Jyväskylän ammattiopisto

YHTEENVETOA

- Näytön suunnittelu, harjoittelu ja ohjaus erillisenä projektina normaalin työssäoppimisen ohjauksen lisäksi
- Myös tämä toinen työssäoppiminen Printcenterillä
- Selittämättömiä poissaoloja
- Näyttö työpaikalla kaikille osapuolille uusi asia
- Tuotantopäällikkö ja työpaikkaohjaaja olivat kiinnostuneita erilaisen oppijan ohjaamisesta

Jyväskylän ammattiopisto

YHTEENVETOA

- TOP -paikka valittu onnistuneesti
- Arviointi tuotti vaikeuksia niin työpaikkaohjaajalle kuin opiskelijallekin
- Opiskelijan koko ja voimat helpottivat vaikealla koneella työskentelyä
- Antoi samalla itsevarmuutta

Jyväskylän ammattiopisto

YHTEENVETOA

- Varauduttiin mukautettuun arviointiin
- OPS:n T1 taso on ”helppo”, mahdollisesti T2
- Ilman jatkuvaa kontrollointia, työtehtävän rajaamista ja harjoittelua ennakkoon näyttö tuskin olisi onnistunut
- Hoitanut kesätyöt säännöllisesti

Jyväskylän ammattiopisto

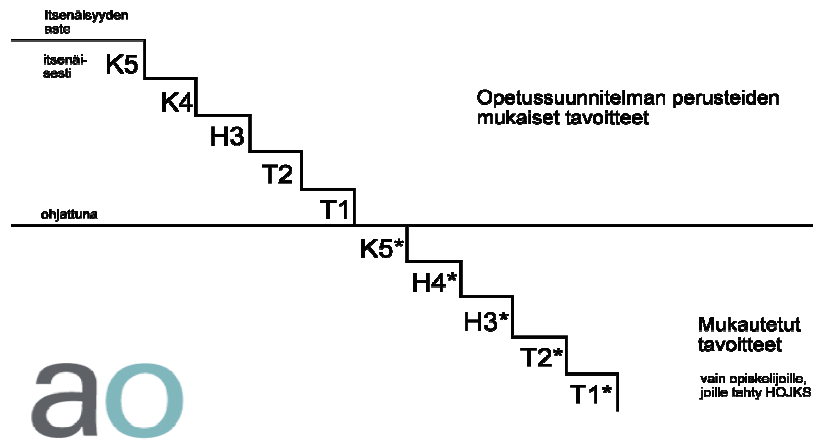
YHTEENVETOA

- Toteamus: ”Ei näiden hommien takia kannata stressata ilman palkkaa” kuvaa hyvin asennetta opiskeluun
- Ei ole osattu aiemmin vaatia / seurata riittävästi
- Annettu liian helposti periksi, koska on aiemminkin mukautettu
- Työpaikkaohjaaja suoritti työpaikkaohjaajan koulutuksen (1 ov)

ao

Jyväskylän ammattiopisto

Arvioinnin perusteet, erityisopetus

K5 = kiitettävä, yleisopetus
H4 = hyvä, yleisopetus
H3 = hyvä, yleisopetus
T2 = tyydyttävä, yleisopetus
T1 = tyydyttävä, yleisopetus
S = suoritettu, yleisopetus

K5* = kiitettävä, mukautetut tavoitteet
H4* = hyvä, mukautetut tavoitteet
H3* = hyvä, mukautetut tavoitteet
T2* = tyydyttävä, mukautetut tavoitteet
T1* = tyydyttävä, mukautetut tavoitteet

ao

Jyväskylän ammattiopisto

K⁽¹⁾ mukautettu

- Osaa nimetä painokoneen pääosat
- Suorittaa keskeisimmät huoltotoimenpiteet
- Osaa luokitella yleisimmät painopaperityypit
- Mittaa ohjattuna painojäljen densiteetin
- Tekee ohjatusti offsetpainokoneen kuntoonlaiton
- Tarvitsee **jatkuvaa ohjausta** työskentelyssä
- Siivoaa työalueensa ja käyttää suojaimia tarvittaessa
- **Ottaa vastaan** toimintaohjeita ja toimii niiden mukaan
- Välttyy virheiltä ohjattuna

ESIMERKKI ARVIOINNIN KOhteet	Kiitettävä(1)	Tyydyttävä T1
Työtehtävän hallinta	Opiskelija	Opiskelija
Painaminen ja laadunvalvonta	Osaa ohjatusti offsetpainokoneen kuntoonlaiton	Osaa ohjatusti painaa offsetpainokoneella yksiväritöitä
Painokoneen huolto	Osaa ohjattuna mitata painojäljen densiteetin	Osaa mitata painoväriin densiteetin
	Osaa suorittaa ohjattuna keskeisimmät huoltotoimenpiteet huolto- ohjeiden mukaan	Osaa ohjatusti suorittaa päivittäin ja viikoittain tapahtuvat huoltotoimenpiteet painokoneelle

Opittua ja koettua

- Tehtävien rajaamisen merkitys korostui
- Puhelin ja tekstiviestiohjaus oli tärkeää
- Opettajan läsnäolo näytöissä tärkeää
- Työpaikkaohjaaja tarvitsee paljon tukea, varsinkin arvioinnissa
- Opiskelija toimi niin hyvin kuin pystyi ja yllätti positiivisesti

Jyväskylän ammattiopisto

Opittua ja koettua

- Työpaikkaohjaajien koulutus, varsinkin erilaisten oppijoiden arvioinnissa
- Näyttö tuntui luonnolliselta työskentelytilanteelta
- Opettaja ja työpaikan yhteistyö ratkaisevassa asemassa
- Palautetta työssäoppimisen opettajalle ja ohjaajalle

Jyväskylän ammattiopisto

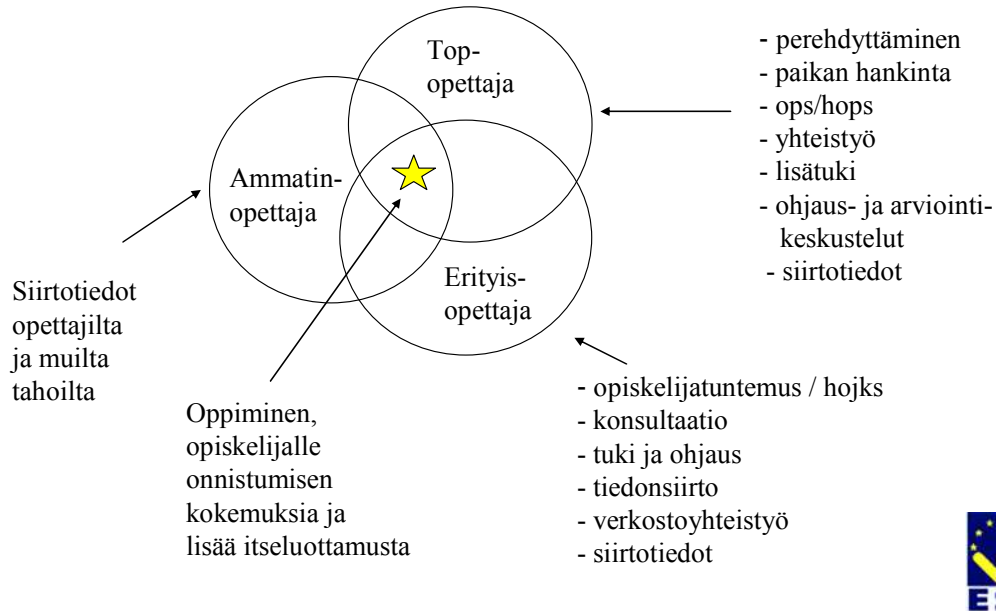

MUISTA

- Näyttö, ja varsinkin mukautettu näyttö, arviointikriteereineen on käytävä ohjaajan kanssa selkeästi läpi
- Palautekeskusteluihin on varattava riittävästi aikaa
- Näytössä on hyvä varautua yllättäviin asioihin

Opettajien välinen yhteistyö näytön ohjauksessa

Nykyinen tilanne, syksy 2008

- Mikko suoritti armeijan, 6 kk pioneerina
- Pyydettiin aliupseerikouluun, mielti asiaa
- Töissä metallialan yrityksessä määräaikaisena, suhteilla
- Pitää työstään, mies oikealla paikalla
- Asuu kotonaan, maksaa autolainaa, seuraavaksi oma asunto
- Elämässä menee paremmin kuin hyvin.